

Roles of Monks in Helping Flood Victims in Nakhon Sawan Province

Sirirote Namsena¹

Received: January 16, 2023

Revised: October 17, 2023

Accepted: October 19, 2023

Abstract

This academic article was to study the roles of monks in helping flood victims. This was a problem that directly affected farmers and gardeners, as well as causing damage to home as well. When there was a flood problem in any area, we often saw monks playing a role in helping people, whether it was making boxed rice to distribute, bringing some dry food to distribute, bringing some water and necessary supplies to distribute to the people. This allowed people affected by the flood to receive timely care. This role can earn love and respect from the people who have seen it. They have congratulated merit and have participated in helping to provide solutions to flood victims. This made Thai society a better place to live.

Keywords: Roles of Monks, Helping, Flood Victims

¹ Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: namsena@hotmail.com

บทบาทพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ผู้ประสบอุทกภัยจังหวัดนครสวรรค์

ศิริโรจน์ นามเสนา¹

Received: January 16, 2023

Revised: October 17, 2023

Accepted: October 19, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ผู้ประสบอุทกภัย ซึ่งเป็นปัญหาที่ทำให้เกษตรกรชาวนาชาวสวน ได้รับผลกระทบโดยตรงอีกทั้งทำให้บ้านเรือนได้รับความเสียหายตามไปด้วย เมื่อเกิดปัญหาอุทกภัยในพื้นที่ใดส่วนมากเราจะได้เห็นพระสงฆ์ได้มีบทบาทในการเข้าไปช่วยเหลือญาติโยมไม่ว่าจะเป็นการทำข้าวกล่องไปแจกบ้าง นำข้าวสารอาหารแห้งไปแจกบ้าง น้ำเปล่าบ้างและของใช้ที่จำเป็น ทำให้ประชาชนที่ประสบอุทกภัยได้รับการดูแลได้อย่างทั่วถึง ซึ่งบทบาทดังกล่าวสามารถทำให้ได้รับความรักเคารพจากญาติโยม ที่ได้พบเห็นได้อนุโมทนาบุญและได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือแก้ไขให้กับผู้ประสบอุทกภัยทำให้สังคมไทยน่าอยู่ขึ้น

คำสำคัญ: บทบาทพระสงฆ์, สงเคราะห์, ผู้ประสบอุทกภัย

บทนำ

น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีประโยชน์ในการอุปโภคบริโภค การเกษตรกรรม การคมนาคมขนส่ง และเป็นแหล่งอาหารเสริมที่สำคัญ (สุกาญจน์ รัตนเลิศนุสรณ์, 2550) อาจกล่าวได้ว่าสรรพสิ่งอิงอาศัยน้ำเป็นแหล่งกำเนิด แม้แต่ร่างกายของมนุษย์ทางพระพุทธศาสนาก็ได้กล่าวไว้ในมหาสติปัฏฐานสูตรว่า “ในกายนี้มีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลมอยู่” (ม.ม. (ไทย) 12/111/107) ดังนั้นน้ำเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิต ทั้งพืช สัตว์ รวมทั้งมนุษย์ด้วย คนเรามีชีวิตอยู่ได้ไม่เกิน 3 วันหากขาดน้ำ น้ำยังมีความสำคัญต่อทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรดินแร่

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding author, e-mail: namsena@hotmail.com

ธาตุต่าง ๆ น้ำมีผลต่อความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศธรรมชาติเพื่อสร้างความชุ่มชื้นในดินบนพื้นดินและในอากาศ เหมาะแก่การเจริญเติบโตของพืชและสัตว์นานาชนิดทำให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพสร้างความมั่นคงต่อระบบนิเวศโดยเฉพาะระบบนิเวศที่มีความอุดมสมบูรณ์ของป่าต้นน้ำเป็นต้น กำเนิดของน้ำและลำน้ำสาขาเป็นแหล่งสะสมน้ำที่มีขนาดใหญ่จนมีสิ่งมีชีวิตทั้งมนุษย์พืชและสัตว์ได้อาศัยแม่น้ำลำธารในการดำรงชีวิต (นิติกรณ์ วงศ์ชัย, 2553)

น้ำเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนไทย ตลอดชีวิตของคนไทยทุกรุ่นทุกสมัยผูกพันอยู่กับน้ำแทรกซึมอยู่ในคติความเชื่อ พิธีกรรม ประเพณี วรรณกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ศิลปะพื้นบ้าน นาฏศิลป์ หรือแม้แต่การวางผังเมือง ทั้งเมืองโบราณและเมืองสมัยใหม่ก็คำนึงถึงแหล่งน้ำเป็นปัจจัยหนึ่ง วิถีชีวิตของคนไทยมีความผูกพันกับน้ำมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจนอาจกล่าวได้ว่า “น้ำเป็นแหล่งกำเนิดของวัฒนธรรมไทย” (คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาเอกลักษณ์ทางธรรมชาติ, 2538) แต่ทว่าเมื่อน้ำมีคุณค่าอันศักดิ์สิทธิ์ได้เช่นกัน ถ้าหากไม่มีการจัดการควบคุมให้ดี น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดขึ้นทดแทนใหม่ได้ โดยการหมุนเวียนเปลี่ยนไปตามวัฏจักรของน้ำ ถึงน้ำจะไม่มีวันหมดไปจากโลก แต่ปัญหาการขาดแคลน การเกิดน้ำท่วมทำลายชีวิตและทรัพย์สินก็ยังคงเกิดขึ้นอยู่เสมอ นับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากขาดการจัดการลุ่มน้ำที่เหมาะสม มีการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่ถูกต้องตามศักยภาพของพื้นที่ ประกอบกับการเพิ่มขึ้นของประชากรและการพัฒนาความเจริญของประเทศทำให้สภาพธรรมชาติต้องถูกเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะการเผาและทำลายป่าไม้บริเวณต้นน้ำลำธารเป็นอันมากซึ่งปัจจุบันปัญหาน้ำท่วมและปัญหากล้งแล้งเป็นปัญหาที่สำคัญระดับประเทศเพราะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนและพื้นที่การเกษตรเป็นอันมาก

บทบาทของพระสงฆ์โดยเฉพาะเจ้าอาวาสและพระสงฆ์ภายในวัดต้องสงเคราะห์ประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงกับวัดของตนที่เกิดอุทกภัยสอดคล้องกับภาระหน้าที่ปกครองสูงสุดภายในของพระสงฆ์ ซึ่งมหาเถรสมาคมซึ่งกำหนดภารกิจของวัดไว้ 6 ด้านซึ่งทางผู้เขียนนำมาใช้ คือ ด้านที่ 5 เป็นงานสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางด้านวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยเช่นการใช้วัดเป็นที่บำเพ็ญกุศลเกี่ยวกับการเกิดเจ็บตายการช่วยเหลือการสงเคราะห์ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากอุทกภัยจากวาตภัยและการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ภายในวัด (สุทธิพงศ์ ดันตยาพิศาลสุทธิ, 2541)

เนื้อเรื่อง

อุทกภัย (Flood) คือ ภัยที่เกิดจากน้ำท่วม ซึ่งเป็นน้ำที่ท่วมพื้นที่บริเวณใดบริเวณหนึ่งเป็นครั้งคราว เนื่องจากมีฝนตกหนักหรือหิมะละลาย ทำให้น้ำในลำน้ำหรือทะเลสาบไหลล้นตลิ่งหรือป่าลงมาจากที่สูง ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

1. ปัจจัยที่ทำให้เกิดอุทกภัย ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดอุทกภัย มีดังนี้

1.1 ฝนตกหนักและต่อเนื่องยาวนาน เนื่องจากเกิดลมพายุ ลมมรสุมมีกำลังแรง หรือหย่อม ความกดอากาศต่ำมีกำลังแรง ส่งผลให้ไม่สามารถระบายน้ำออกจากพื้นที่ได้ทัน

1.2 พื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่ม บริเวณพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำมักจะประสบปัญหาน้ำท่วมเป็นประจำทุกปี หากมีฝนตกหนักต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นพื้นที่ต่ำจึงไม่สามารถระบายน้ำออกไปได้

1.3 น้ำทะเลหนุน ถ้าหากมีน้ำทะเลขึ้นสูงหนุนน้ำเข้าสู่ปากแม่น้ำจะทำให้ น้ำเอ่อไหลล้นฝั่ง ทำให้เกิดน้ำท่วมบริเวณสองฝั่งแม่น้ำ

1.4 พื้นที่รองรับน้ำต้นเขิน นับเป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดน้ำท่วม เพราะปริมาณน้ำฝนที่ตก ลงมาแต่ละปีมีปริมาณไม่แตกต่างกัน แต่ตะกอนในท้องน้ำของแม่น้ำลำคลองและบึงมีมาก เมื่อถึงช่วงฤดูฝนที่มีปริมาณน้ำมากจึงไม่มีแหล่งกักเก็บจึงเอ่อท่วมพื้นที่ต่าง ๆ

1.5 สิ่งกีดขวางทิศทางการไหลของน้ำในอดีตน้ำฝนที่ตกลงสู่พื้นดินจะไหลโดยอิสระลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ แต่ในปัจจุบันได้มีสิ่งกีดขวางเส้นทางการไหลของน้ำทั้งในลำน้ำ เช่น ตะกอน สิ่งก่อสร้างริมลำน้ำกระชังปลา ส่วนบริเวณบนพื้นดินมีการสร้างถนน อาคาร บ้านเรือน และพื้นที่เกษตรกรรมขวางทิศทางการไหลของน้ำ น้ำจึงไม่สามารถไหลและระบายได้ จึงเกิดน้ำท่วมขึ้นตามพื้นที่ต่าง ๆ ลักษณะภูมิประเทศที่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัย มีดังนี้

1) บริเวณที่ราบ เนินเขา จะเกิดอุทกภัยแบบฉับพลัน น้ำไหลบ่าอย่างรวดเร็ว และมีพลังทำลายสูง ลักษณะแบบนี้ เรียกว่า “น้ำป่า” เกิดขึ้นเพราะมีน้ำหลากจากภูเขา อันเนื่องมาจากมีฝนตกหนักบริเวณ ต้นน้ำจึงทำให้เกิดน้ำหลากท่วมฉับพลัน

2) พื้นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำและชายฝั่ง เป็นภัยพิบัติที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ จากน้ำล้นตลิ่ง เมื่อเกิดจะกินพื้นที่บริเวณกว้าง น้ำท่วมเป็นระยะเวลานาน

3) บริเวณปากแม่น้ำ เป็นอุทกภัยที่เกิดจากน้ำที่ไหลจากที่สูงกว่าและอาจจะ มีน้ำทะเลหนุน ประกอบกับแผ่นดินทรุดจึงทำให้เกิดน้ำท่วมขังในที่สุด (นิติกรณ วังชัย, 2553)

2. สถานการณ์การเกิดอุทกภัย ปัจจุบันน้ำท่วมที่เกิดขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกและที่เกิดขึ้นในประเทศไทยมักเกิดขึ้นอย่างฉับพลัน และเกิดรุนแรงขึ้น เนื่องจากมีฝนตกหนักต่อเนื่องกันเป็นเวลานาน ตัวอย่างเช่น น้ำท่วมในเขตอำเภอหนองบัว, อำเภอไพศาลีและอำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์ ในปีที่ผ่านมาทำให้ประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวได้รับความเดือดร้อน คือพื้นที่ทำนาจมไปกับน้ำ ถนนบางเส้นทางถูกตัดขาด พื้นที่เศรษฐกิจได้รับความเสียหายจากดินโคลน ส่วนอุทกภัยในประเทศไทยมักเกิดในลักษณะน้ำท่วมฉับพลันหรือน้ำป่า ทั้งนี้เนื่องจากการทำลายป่าไม้ เมื่อฝนตกน้ำจึงไหลซ้ำลงและเกิดน้ำท่วม เมื่อปริมาณน้ำมากขึ้นจะมีกำลังทำลายล้างสูง

3. ผลกระทบที่เกิดจากอุทกภัย สามารถแบ่งอันตรายและความเสียหายที่เกิดจากอุทกภัย ได้ดังนี้

3.1 น้ำท่วมอาคารบ้านเรือนสิ่งก่อสร้างและสาธารณสถาน ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจอย่างมาก บ้านเรือนหรืออาคารสิ่งก่อสร้างที่ไม่แข็งแรงจะถูกกระแสน้ำที่ไหลเชี่ยวพังทลายได้ คน สัตว์พาหนะ และสัตว์อาจได้รับอันตรายถึงชีวิตจากการจมน้ำตาย

3.2 เส้นทางคมนาคมและการขนส่ง อาจจะถูกตัดเป็นช่วง ๆ โดยความแรงของกระแสน้ำ ถนนสะพานอาจจะถูกกระแสน้ำพัดให้พังทลายได้ สินค้าพัสดุที่อยู่ระหว่างการขนส่งจะได้รับความเสียหายมาก

3.3 ระบบสาธารณูปโภค จะได้รับความเสียหาย เช่น โทรศัพท์ ไฟฟ้า

3.4 พื้นที่การเกษตรและการปศุสัตว์จะได้รับความเสียหาย เช่น พืชผล ไร่นาที่กำลังผลิดอกออกผลบนพื้นที่ต่ำอาจถูกน้ำท่วมตายได้ สัตว์พาหนะสัตว์เลี้ยงตลอดจนผลผลิตที่เก็บกักตุน หรือมีไว้เพื่อทำพันธุ์จะได้รับความเสียหาย ความเสียหายทางอ้อมจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยทั่วไป เกิดโรคระบาดสุขภาพจิตเสื่อมและสูญเสียความปลอดภัย

4. แนวทางการรับมือและแก้ไขปัญหามหาอุทกภัย

ผลกระทบและความเสียหายจากสภาวะน้ำท่วมมีมากมายทั้งทางตรงและทางอ้อมน้ำท่วมในเขตอำเภอหนองบัว อำเภอไพศาลีและอำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์ มีทั้งที่สามารถประเมินเป็นมูลค่าได้และที่ไม่สามารถประเมินเป็นมูลค่าได้ ซึ่งในปัจจุบันการประเมินความเสียหายนั้นทำได้เฉพาะกับความเสียหายทางตรงอย่างเช่น ทรัพย์สิน บ้านเรือน ค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการใช้ป้องกันบ้านเรือน รวมถึงค่าซ่อมแซมแต่ความเสียหายที่ไม่เป็นรูปธรรม อย่างเช่นผลกระทบด้าน

อารมณ์ความคิด การผัดนัดผัดสัญญาและอื่น ๆ นั้น ไม่สามารถประเมินค่าออกมาได้ ดังนั้นระบบการป้องกันแก้ไข และจัดการปัญหาอุทกภัยอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเป็นที่ยอมรับและได้รับความร่วมมือจากประชาชนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ปัญหาอุทกภัยไม่ใช่ปัญหาใหม่หรือเป็นปัญหาเฉพาะเจาะจงของพื้นที่แต่เป็นปัญหาที่มีมายาวนานและพบเจอได้ทั่วโลก หลายประเทศได้มีการศึกษาเพื่อหาหนโยบายการป้องกันและแก้ไขเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ตามแต่สภาพพื้นที่และวัตถุประสงค์

5. วิธีปฏิบัติในการป้องกันตนเองจากอุทกภัย มีดังนี้

5.1 การวางแผนการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ ควรกำหนดผังเมืองเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของตัวเมือง ไม่ให้กีดขวางทางไหลของน้ำ กำหนดการใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่น้ำท่วมให้เป็นพื้นที่ราบลุ่มรับน้ำ เพื่อเป็นการหน่วงหรือชะลอการเกิดน้ำท่วม

5.2 ไม่บุกรุกทำลายป่าไม้ และไม่ปลูกพืชไร่บนพื้นที่ภูเขาสูงชัน เพราะจะขาดพื้นที่ดูดซับและชะลอการไหลของน้ำ ทำให้น้ำไหลลงสู่แม่น้ำลำห้วยได้อย่างรวดเร็ว

5.3 การเคลื่อนย้ายวัสดุจากที่ที่จะได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากน้ำท่วมให้ไปอยู่ในที่ปลอดภัยหรือที่สูง

5.4 การนำถุงทรายมาทำเขื่อน เพื่อป้องกันน้ำท่วม

5.5 การพยากรณ์และการเตือนภัยน้ำท่วมให้ประชาชนรับทราบล่วงหน้า เพื่อเตรียมป้องกัน

5.6 การสร้างเขื่อน ฝายทำนบและถนนเพื่อเป็นการกักเก็บน้ำหรือเป็นการกั้นทางเดินของน้ำเป็นต้น ข้อควรปฏิบัติเมื่อเกิดอุทกภัย มีดังนี้

- 1) ตัดสะพานไฟ และปิดแก๊สหุงต้มให้เรียบร้อย
- 2) อยู่ในอาคารที่แข็งแรงและอยู่ที่สูงพ้นจากน้ำที่เคยท่วม
- 3) ทำร่างกายให้อบอุ่นอยู่เสมอ
- 4) ไม่ควรขับขียานพาหนะฝ่าลงไปใ้กระแสน้ำหลาก
- 5) ไม่ควรเล่นน้ำหรือว่ายน้ำเล่นในขณะน้ำท่วม
- 6) ระวังสัตว์ที่มีพิษที่หนีน้ำท่วมขึ้นมาอยู่บนบ้านและหลังคากัดต่อย เช่น งู

ตะขาบ

7) ติดตามเหตุการณ์อย่างใกล้ชิด เช่น สังเกตดินฟ้าอากาศ หรือติดตามคำเตือนที่เกี่ยวกับ ลักษณะอากาศจากกรมอุตุนิยมวิทยา

8) เตรียมพร้อมที่จะอพยพไปในที่ปลอดภัยของชีวิตมากกว่าห่วงทรัพย์สิน ข้อควรปฏิบัติหลังเกิดอุทกภัย มีดังต่อไปนี้

- 8.1) ขนส่งคนอพยพกลับภูมิลำเนา
- 8.2) ช่วยเหลือในการรื้อสิ่งปรักหักพัง ซ่อมแซมบ้านเรือนอาคารต่าง ๆ
- 8.3) ทำความสะอาดบ้านเรือน ถนนหนทางที่เต็มไปด้วยโคลน
- 8.4) ซ่อมแซมสาธารณูปโภค ให้กลับคืนสู่สภาพปกติโดยเร็วที่สุด
- 8.5) ซ่อมแซมถนน สะพานและรางรถไฟ ให้กลับสู่สภาพเดิมให้เร็วที่สุด
- 8.6) การสงเคราะห์ผู้ประสบภัย จากหน่วยบรรเทาทุกข์ต่าง ๆ
- 8.7) การจัดการด้านสาธารณสุขเพื่อป้องกันโรคต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น

ภายหลัง

8.8) ช่วยเหลือสัตว์ต่าง ๆ ที่มีชีวิตอยู่ (นิติกรณ วังชัย, 2553)

ทองศรี กำภู ณ อยุธยา (2546) ได้กล่าวถึง ผู้นำทางสาธารณประโยชน์และประชาสังคม โดยท่านได้ยึดแม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุด เป็นตัวแบบของการศึกษาซึ่งผลจากการสัมภาษณ์แม่ชีคันสนีย์ ซึ่งเดิมที่ท่านเป็นคนต่างจังหวัดนั้น ท่านได้กล่าวถึงความผูกพันระหว่างวัดกับชุมชน ผ่านประสบการณ์ตรงของท่าน โดยท่านเริ่มเล่าเรื่องราวตั้งแต่วัยเยาว์ ถึงความผูกพันและความสำคัญของวัดต่อชุมชนดังนี้

1) วัดเป็นที่รวมกิจกรรมของสังคมชนบท เริ่มตั้งแต่เข้ามีการใส่บาตรพอสาย ๆ โดยประมาณจึงไปทำบุญที่วัด เพื่อร่วมกันถวายภัตตาหารเช้าแก่พระสงฆ์ เมื่อพระสงฆ์ฉันเสร็จ ชาววาสจึงทานอาหารร่วมกันส่วนอาหารที่รับประทานนั้น ก็มีความหลากหลายเนื่องจากนำมาจากเกือบทุกครัวเรือน

2) วัดเป็นแหล่งแสดงถึงตัวตนและรากเหง้าของวัฒนธรรมไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัดในสังคมชนบท มีความผูกพันกับวัดเป็นพิเศษ เช่น วันหยุดเรียน วันโกน วันทำบุญประจำปี รวมทั้งวันที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีไทย วัดจะเป็นสถานที่ร่วมกันของประชาชนในชุมชนอย่างแท้จริง เนื่องจากวันสำคัญดังกล่าวนี้ มีการจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อความรื่นเริงในชุมชน โดยแม่

ชีคันสนีย์ กล่าวว่า “อะไรก็ตามมันเป็นวิถีชีวิตที่มีความสุข อย่างที่คนปัจจุบันเขาหากัน แต่เขาหาที่เวทีก่อนวัดมีทั้งหมดนะ”

3) วัดเป็นสถานสั่งสอนให้รู้จักการให้ และถือว่าเป็นคำสอนที่สำคัญของพระพุทธศาสนาด้วย ส่วนการฝึกหัดการให้แบบชาวพุทธในชนบทนั้นคือ การใส่บาตรและในสังคมชนบทนั้น บ้านใดที่ไม่มีการใส่บาตรเลยถือว่า “เชย” สำหรับการกระทำอย่างนี้บ่อย ๆ ทำให้เกิดความคุ้นเคยต่อการเสียสละ

4) สังคมชนบทสอนให้รู้จักแบ่งปันและมีความซื่อสัตย์ โดยแสดงให้เห็นว่าสังคมในชนบทให้หลายสิ่งหลายอย่างที่สังคมเมืองไม่เคยให้ และสิ่งเหล่านั้นกำลังหายไปจากสังคมเมือง

พระชุกศักดิ์ น้อยสันเทียะ (2556) มองว่าลักษณะความสัมพันธ์ของพระสงฆ์กับสังคมแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) ความสัมพันธ์ระหว่างสังคมพระสงฆ์เอง ซึ่งความสัมพันธ์นี้เกิดจากบทบัญญัติที่พระพุทธเจ้ากำหนดไว้ เพื่อเป็นกรอบการอยู่ร่วมกันของพระสงฆ์ และทำหน้าที่ต่าง ๆ เช่น การอุปสมบท การระงับอธิกรณ์และสังฆกรรมอื่น ๆ เป็นต้น

2) ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน โดยในเบื้องต้นพระสงฆ์อาศัยปัจจัย 4 จากประชาชนในการดำรงชีวิต เป็นเหตุให้เกิดความผูกพันระหว่างกันโดยอัตโนมัติ หากแต่การตอบแทนของพระสงฆ์เป็นไปในรูปแบบคุณธรรม ต้องการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ มีความสุขทุกขณะในการดำเนินชีวิต ซึ่งล้วนเป็นการดำเนินตามเจตนาของพระพุทธเจ้า เมื่อครั้งทรงเริ่มประกาศแนวคำสอนในลัทธิของพระองค์

ธัญพร พงษ์โสภณ (2539) กล่าวว่าบทบาทพระสงฆ์นั้นมีหลักการที่แน่นอน หากยึดคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นหลักคือ บทบาทโดยตรงได้แก่เกี่ยวกับตนเอง ซึ่งเริ่มจากการศึกษาพระธรรมวินัย และขั้นตอนการปฏิบัติให้ถูกต้อง พร้อมกันนั้นพระสงฆ์ต้องปฏิบัติตามแนวทางนั้น ทั้งยังต้องแนะนำผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างสังคม พระสงฆ์ยังต้องมีหน้าที่ให้การศึกษา การเผยแผ่และการสงเคราะห์ เพื่อความอยู่ดีของประชาชนในชุมชน ซึ่งเมื่อกล่าวโดยสรุปบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ในสังคม อาจแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) บทบาทที่สืบเนื่องมาจากสังคมดั้งเดิม 2) บทบาทที่เกิดจากการปรับตัวให้เข้าสอดคล้องกับสังคมปัจจุบันของศาสนาและพระสงฆ์ สำหรับแนวคิดตามข้อ 2 นั้นเป็นแนวคิดใหม่ที่ต้องการนำแนวคิดของพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคม

บทบาทของพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ชุมชนมีหลายประเด็น โดยการสงเคราะห์ของท่านประกอบด้วย 1) การออกบิณฑบาตเพื่อโปรดญาติโยม 2) ให้ความสะดวกด้านการประกอบกิจกรรมทางศาสนาของชุมชน อันนำมาซึ่งความสัมพันธ์อันดีระหว่างวัด พระสงฆ์กับชาวบ้าน 3) ช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ อาทิ ไฟไหม้ น้ำท่วมและภัยแล้ง 4) มอบทุนการศึกษาแก่โรงเรียนต่าง ๆ เพื่อเป็นทุนทรัพย์แก่นักเรียนที่ขาดแคลน 5) ส่งเสริมการสมมนาภายในชุมชนเพื่อคัดเลือกบุคคลและวิธีการดูแลชุมชนและ 6) เป็นพระธรรมทูตที่ทำหน้าที่ให้ความรู้แก่พระสงฆ์ภายในจังหวัด ตามที่กล่าวมาในประเด็นที่ 3 ซึ่งในปีหรือเกือบทุกปีปัญหาการเกิดอุทกภัยในจังหวัดนครสวรรค์ ประชาชนได้รับผลกระทบมากบทบาทพระสงฆ์ในพื้นที่ได้ออกไปช่วยเหลือประชาชนนำโดยพระเทพปริยัติเมธี (สฤชต์ สิริธโร) เจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์และเจ้าคณะพระสังฆาธิการในพื้นที่เกิดอุทกภัยนำข้าวกล่อง นำเป่า ข้าวสารอาหารแห้งและของใช้ที่จำเป็นลงพื้นที่ไปช่วยเหลืออยู่เสมอ เป็นเหตุนำมาซึ่งความสามัคคีรักใคร่ปรองดองทั้งบ้านวัดและโรงเรียนดังพุทธภาษิตที่ว่า “ทพมานปิโย โหติ แปลว่า ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก” (อง.ปญจก. (ไทย) 22/44/36.)

สรุปผล

น้ำท่วมถือว่าเป็นมหันตภัยที่มีความร้ายแรงมาก ในบางพื้นที่บ้านเรือนพังเสียหายนาไร่จมไปกับน้ำเพียงชั่วพริบตาด้วยกระแสน้ำป่าไหลหลาก ซึ่งทุกคนไม่มีใครอย่างประสบพบเจอแต่ก็ไม่สามารหลีกเลียงภัยธรรมชาติได้ บทบาทของพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ผู้ประสบอุทกภัยนั้นถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญในยามที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อนจากภัยธรรมชาติ ซึ่งเราจะเห็นได้จากวัดใหญ่พิชัยโลกพระเณรได้ช่วยกันทำอาหารข้าวกล่องพร้อมทั้งลงเรือนำไปสงเคราะห์ญาติโยมที่ประสบอุทกภัยในทันทีในหลายๆ เส้นทาง เพราะในพื้นที่น้ำท่วมไฟฟ้าถูกตัดขาดไม่สามารถทำอาหารได้ แม้ว่าจะมีบางท่านเห็นว่าเป็นกิจของสงฆ์หรือไม่ ส่วนจังหวัดนครสวรรค์ได้รับอุทกภัยใน 3 อำเภอ คือ อำเภอหนองบัว อำเภอไพศาลีและอำเภอท่าตะโกโดยเป็นน้ำป่าหลากมาจากภูเขาในเขตติดต่อจังหวัดเพชรบูรณ์ในปีที่ผ่านมา คณะสงฆ์นำโดยพระเดชพระคุณพระเทพปริยัติเมธี (สฤชต์ สิริธโร) เจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์และเจ้าคณะพระสังฆาธิการในจังหวัดได้ร่วมกันนำข้าวสารอาหารแห้ง น้ำดื่ม ถูยยังชีพ ปัจจัยและของใช้ที่จำเป็นในภาวะประสบอุทกภัยในพื้นที่ดังกล่าว เมื่อเกิดน้ำท่วมระดับมหาอุทกภัยในพื้นที่ดังกล่าวและพื้นที่ในเขตข้างเคียง ทำให้เห็นบทบาทของพระสงฆ์ต่างออกไป แทนที่จะเป็นผู้รับกลับทำหน้าที่เป็นผู้ให้ ออกไปให้การช่วยเหลือ

มนุษย์ทุกหมู่เหล่า ทุกรูปแบบโดยไม่เกี่ยงว่าจะนับถือศาสนาอะไร เป็นตัวอย่างแห่งสังคมสงฆ์และความสมานฉันท์ที่หลายคนเฝ้ารอโดยแท้

องค์ความรู้ใหม่

บทบาทพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ผู้ประสบอุทกภัยจังหวัดนครสวรรค์ เป็นการทำงานสาธารณสงเคราะห์กับการเผยแผ่ธรรม นอกจากนั้นพระสงฆ์ต้องยึดถือหลักธรรมคำสอนอย่างเคร่งครัด ควบระมัดระวังด้านความประพฤติให้อยู่ในกรอบของพระวินัยและจารีตประเพณีในขณะปฏิบัติภารกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ 1) บทบาทพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ด้านสถานที่ วัดที่น้ำไม่ท่วมอยู่ในที่สูงเป็นสถานที่ ที่สามารถใช้เป็นที่พักอาศัยให้กับผู้ประสบอุทกภัยได้เพราะมีศาลาการเปรียญที่ใหญ่และสามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้ประสบอุทกภัยได้ คือหมายถึงวัดที่ไม่ได้ประสบอุทกภัยแต่ถึงอย่างไรเสียถึงแม้ว่าจะถูกน้ำท่วมแต่ก็ยังมียี่งมีพื้นที่สำหรับรองรับผู้ประสบภัยได้ 2) บทบาทพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ด้วยอาหารเครื่องดื่ม พระสงฆ์จะสามารถเป็นสื่อกลางการขอรับบริจาคเงินและสิ่งของหรือขอรับความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ ได้มาก รวมทั้งผู้บริจาคหรือผู้ให้การสนับสนุนมักจะรู้สึกมั่นใจว่าการให้การช่วยเหลือผ่านพระสงฆ์เป็นช่องทางที่จะไปถึงผู้ได้รับความทุกข์ยากเดือดร้อนมากกว่าผ่านทางราชการหรือหน่วยงานอื่นพระสงฆ์และวัดจึงเป็นสื่อสาธารณสงเคราะห์ที่มีความน่าเชื่อถือได้มาก 3) บทบาทพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ด้วยเครื่องนุ่งห่มและปัจจัย พระสงฆ์ควรดำเนินการประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง เช่นผู้นำชุมชนแจ้งวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนในทางที่ดีควรสำรวจความต้องการของผู้ประสบอุทกภัยว่าต้องการอะไรแล้วเราก็นำสิ่งของที่ขาดแคลน ก็นำสิ่งที่เขาต้องการจริง ๆ ไปมอบให้ดีกว่า จากเหตุการณ์อุทกภัยพระสงฆ์ในพื้นที่ได้ปฏิบัติช่วยเหลือกันอยู่ คือ รวบรวมส่งเจ้าคณะอำเภอเพื่อนำไปช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยตามแบบงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาเอกลักษณ์ทางธรรมชาติ. (2538). *น้ำกับชีวิตไทย*. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- ทองศรี คำภู ญ อยุธยา. (2546). *การบริหารบุคคลในแนวทางใหม่*. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- ธัญพร พงษ์โสภณ. (2539). *บทบาทของพระสงฆ์ต่อบุคคลในการชี้แนะและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบทเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ศึกษากรณีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จังหวัดกาญจนบุรี*. (วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิติกรณ์ วงศ์ชัย. (2553). *การจัดการน้ำของระบบเหมืองฝายท่าศาลา อำเภอเมืองเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระชูศักดิ์ น้อยสันเทียะ. (2545). *บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุกาญจน์ รัตนเลิศนุสรณ์. (2550). *หลักการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี ไทย-ญี่ปุ่น.
- สุทธิพงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ. (2541). *พระราชบัญญัติคณะสงฆ์กฎกระทรวงกำหนดเถรสมาคมพร้อมด้วยระเบียบและคำสั่งมหาเถรสมาคมที่เกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา.

บวรพัฒน์